

L' AVENS

LITERARI-ARTÍSTICH-CIENTÍFICH

REVISTA MENSUAL ILUSTRADA

TIPOS DE FORA.

I.

En Maurici.

(Acabament.)

1. endemá dematí al bell mitj del carrer Major quan la gent surten de la iglesia veuhen una tauleta vuyda y á son costat á 'n Maurici que mira y cansoneja y fa 'l cigarro tot preparantse á obrir una gran capsa colocada assobre d' una cadira. Per fí treu d' aquella una llarga vena que desenrotlla ab molt aparato y un mocador blanch qu' esten de trenta mil maneras pera deixar al cap de poca estona á una y altre tal com estavan avans. Fet aixó pren la capsa, la coloca ab parsimonia en un cantó de la taula, puja sobre la cadira y després se posa al costat de la capsa. La pitonisa ha pujat á son trípode. La veu de l' orácul no 's farà esperar gayre.

La veu de l' orácul comensa efectivament á baladrejar apostrofant ab la major franquesa als transeunts y als badochs que ja 's preparan á sentirlo.

— ¡ Eh !.... ¡ Eh !.... senyors..... aquí, aquí..... *ahora. ahora mismamente*..... Veurán com los hi ensenyo á fer jochs de mans que 's quedarán parats de veurho. (Aquí l' orador ha recalcat be las paraulas.) Noy, vina, puja aquí á la taula..... alerta, home, que no cayguis, que aquí á terra no hi ha cap matalás..... *Bueno*. Veyám, guáytam que sabrém si t' has rentat la cara..... Ah, vaja, sí. ¡ Com se coneix qu' avuy es festa major ! (Entre 'ls pochos reunits corra de boca en boca una lleugera rialleta.) Aquell borni d' allá baix ja 'm fa l' ullet y se 'n riu..... ¿Y que no es veritat? Si hi há

canalla d' aquesta que quan la seva mare 'ls diu que 's rentin la cara fan com un gat de mar que jo sé, que 'l capitá l' hi va dir lo mateix en un viatge y éll va respondre: ; si ja me la vaig rentar quan várem sortir de Barcelona! y afigúrinse vostés que ja feya tres mesos que n' havían sortit. *Bueno*, noy, escolta ; y per qué has pujat aquí dalt? ; Qué dius que jo t' ho he dit? ; Ah, sí! tens rahó..... Donchs, ja veurás, te, agafa aquestas cartas y aguántalas ben fort..... que no 't fugin.....

Aquí en Maurici fa un joch de mans dels més sencills que sap, pero qu' es sufficient pera deixar bocabadats á tots los que s' han anat reunint á son entorn atrets per la curiositat. Fa *pensar una carta* al noy y després l' endevina; n' hi treu del clatell, de las butxacas y de la gorra y tot aixó vé á ésser lo que 's denomina en Retórica *un esordi per insinuació*. Lo cos del discurs versa sobre las importants materias següents: qui conceix á 'n Maurici y te mal de caixal es perque vol; qui pateix del reuma y ha sentit una sola vegada á 'n Maurici no te perdó de Deu; qui no se sap curar una *dissipella*, una trencadura, una costella ensorrada, un os fora de puesto, una ferida, etc. etc., y está enterat de que al mon hi há un home que 's diu Maurici..... tenta la justicia divina.

Tot aixó intercalat ab jochs de mans, edificants exemples y *estudis de vivisecció* fets ab un ganivet sobre los dits del mateix Maurici ab objecte de provar las maravillosas virtuts curativas de sa pomada, fa l' efecte que 's proposa l' orador: altre quart creixent de butxaca per l' estil del qu' hem descrit al parlar de la seva dona.

En Maurici es insaciable. Possehit del foch sagrat de la inspiració, tot just ha persuadit á sos oyents y ja 'ls acaba d' enlluhernar (y per lo tant empobrir) ab altre virtut de sa pomada que no ha descobert fins á última hora com recurs lo més á propósit pera fer una transició un xich brusca. Aquella admirable pomada que té tantas virtuts curativas ne té encara una altra molt digne també d' ésser recordada: la de deixar enderrera las millors pedras esmoladoras. Sols una vegada de passarhi la fulla basta pera que quedi que ni que fos toledana.

— Déixinme sino un ganivet, senyors, continúa dihent l' orador..... ; Veuen?.... lo passo per sobre 'l dit, apreto y no vol tallar. Donchs mirin ara que l' hi passat per aquest canonet de pomada..... ; Veuen?.... ; Veuen? (Un rajet de sanch surt d' un dit d' en Maurici.) No s' esgarrifi, senyora, no s' esgarrifi, que aixó no es res y ab la mateixa pomada 's cura. Tingui, ja no 'n surt de sanch.

Aquí ve una altra explosió oratoria. Aquella pomada que esmola y cura tan aviat, tothom hauria de tenirla, tothom hauria d' usarla; llavoras los

esmolets haurían de plegar per falta de feyna y 'l món aniria millor de lo que va; no hi haurían tants mancos y coixos, no hi haurían tants esgar-rats que fan llástima de véurels.... L'home s'enterneix y continúa: — Tinguin, senyors, tinguin, perque vegin qu' en Maurici no va per especu-lar sino que no més vol lo be del pròxim, vaig á fer una cosa que ningú la faria: per cinch minuts vaig á regalar alguns trossos dels pochos canonets de pomada que 'm quedan. Ho faig perque vull que tothom se 'n aprofiti, hasta 'l que no tingui una pesseta per gastar. Aixó sí com que ja 'n tinch tant poch y no puch quedarme sense perque sempre hi ha parroquians que me 'n demanan, passats los cinch minuts qui vulgui cap canonet haurá de pagarme dugas pessetas en compte d' una.— Tingui, senyora.....— Te, noy.....— Teniu, avi.....— ¿Qué diu vosté que 'n vol un? No pot ser, ja han passat los cinch minuts, ja no se 'n regalan més de canonets. Ara 'l regalo que 'ls hi vaig á fer es un altre. Aquests ganivets (al dir aixó en Maurici treu de la capsa de sobre la taula los que á la tarde anterior sob-raren de la esquená d' erissó que hem descrit avans) aquests ganivets tots han sigut passats per la pomada que vench; tots tallan més que 'l que m' han donat assuara; tots son d' acer y tenen una pila de fullas; si 'ls anes-sin á comprar á la botiga lo ménos los hi costarían deu pessetas; aquí jo 'ls hi donaré per dugas. Es un sacrifici que faig, pero vull qu' aquest poble pugui tenir de mí un bon recort més. Deu anys que hi vinch, senyors, (no son tants, pero vaja déixamloshi dir á aquesta bona gent una mentida de las que no fan mal) deu anys ab aquest y may ningú ha tingut res que dir de 'n Maurici perque jo no soch un *xarlatan* d' aquells que hi ha vegadas que venen per aquí y que per vendre no miran lo que diuhen y tant los hi fa si enganyan com si no. Jo no senyors. Sé que la meva pomada no cura més que mals que surtin á fora, mals que 's vegin, y sempre qu' algú m' ha vingut á preguntar si n' hi curaria qualsevol *de-per-dintre* l' hi des-enganyat com s' ha de fer. Al Hospitalet, per exemple, avuy fa un any..... á Canet de Mar..... á Masquefa..... á la Beguda.....

Y plouhen exemples y més exemples pera demostrar la rectitut del orador.

Es la gran manía de 'n Maurici: éll no es un *xarlatan* com los demés.

Lo seu pare era de Barcelona; éll hi havia nascut també é hi visqué de petit; la seva dona no ho es y nostre home no ha volgut que cap de sos fills ho fos tampoch: se 'n aná á viure al poble d' aquella desde 'l moment que prengué estat. Tots los *xarlatans* solen viure á Barcelona perque allí

ni algú 'ls coneix ni ningú sabria ahont trovarlos fixament si 'ls volgués donar un afront bescantantlos per embusteros; donchs be, en Maurici no hi vol viure perque no 'n té cap necessitat; perque may ha enganyat á ningú (al ménos del tot): perque la pomada que ven es una pomada de debó y éll mateix hi té tanta fé que la fà servir pera sa familia. Pot portar lo cap ben alt y per aixó y per son caràcter alegre tot lo poble l' aprecia.

Hi va anar que no tenia més de vinticinch anys, no era lleig y s' explicaba... com s' explica are: molt be. Era festa major, enrahonava á la plassa y venia la mateixa pomada que encara ven després de vint anys. Al costat d' una finestra frontera al puesto d' en Maurici, una noya d' ull viu y maliciós, cabell negre, cara bonica y presencia de gastador, cusia, escoltava y guaytava tot barreja. Lo primer era, no obstant, lo ménos que feya. Al cap de mitj hora desapareixia de la finestra y sortia al portal del carrer ab un cantiret á la má. Anava á cercar aygua á la font, pero com l' hi venia de passada ¿quina cosa més natural que deturarse un xich á sentir aquell *xarlatan* tan ben plantat y tant net de llengua? Lo *xarlatan* venia una pomada que deya qu' era bona per una pila de cosas; la seva mare patia de dolor ¿quí sap si alló l' hi faria passar? La noya tornava ja cap á la casa ab lo canti encara vuyt y demanava á sa mare en tots los tons que 's deixés curar, que hi havia un remey que l' hi treuria lo dolor desseguida, qu' ella 'n responia y que no costava més qu' una pesseta. Be era prou costar pera la pobre dona, pero lo cert es qu' aquell dolor no la deixava sossegar.

En fí, la pesseta sortí de la bossa y la noya corregué á portarla á 'n Maurici dientli ab tot lo garbo que Deu l' hi va posar:

— Dónguimen un de canonet.

— ¿Que 'l vol per vosté, pitera?

— Cuyti, cuyti que vaig depressa.

— Be, aném, ja conech que no es per vosté. Tingui, donchs, aquí 'n té un qu' es lo que compra y aquí 'n té un altre que jo l' hi regalo.

La noya pagá ab la pesseta y ab una mirada, trovant al jove molt guapo y molt galant. La mare va ferse lo remey y ab lo mateix desitj que tenia de posarse bona l' hi semblá qu' á la primera cura ja s' havia millorat molt. En Maurici quedá prenat de la *gastadora* y procurá qu' aquella no fos la primera y última vezada d' enrahonarhi. Resultat: al cap de poch los joves se casaban y la mare deya á tothom qu' en Maurici valia més que tots los metjes junts y que sino 's posaba á escriure receptas y feya de *xarlatan* era perque volia.

Passaren anys y en Maurici tingué varis fills y fillas dels quals sols l' hi

visqueren un de cada mena : un noy y una noya. La noya fou la més gran, son primer fruyt de benedicció ; lo noy ha sigut lo més xich, son derrer fruyt. En algunas estonas de bon humor encara éll prenentsho á la fresca ho explica dihent : hi fet cap y cua.

Pero la noya..... ¡oh! la noya l' hi va donar un disgust terrible y avuy per éll es com si no fos al mon.

Un matí á la plassa del poble, á aquell mateix punt poch més ó ménos ahont éll havia conquistat á la seva dona feya anys, un verdader *xarlatan*, un d' aqueixos perduts que corren per Barcelona, qu' avuy los veyeu y demá no, qu' avuy dormen aquí y demá en altre puesto, enganyava á la gent venéntloshi per bálsam ampolletas d' aygua tenyida. Ja va tenir sort qu' en Maurici no hi era que sino prou l' hauría fet plegar.

La noya, la Layeta, se 'l mirava d' aquella mateixa finestra ahont anys enderrera havia mirat també la seva mare avans de baixar al carrer ab lo cantiret á una ma y la pesseta á l' altra.

Si es deber dels testos lo de semblarse á las ollas, la Layeta cumplí lo seu al naixer perque es una copia exacte de sa mare.

La mateixa vivesa, la mateixa fesomia y ¡ay! pera dolor d' en Maurici la mateixa impresionabilitat en favor dels oradors de plassa. ¡Éll que 'ls detestava á tots perque considerava que ab sas estafas sense conciencia eran lo descrédit y rebaixament del gremi! ¡Qué de vegadas ho havia dit! — Som en un temps que tot se falsifica ; ja no 'n quedan d' homes honrats ; al nostre ofici que no s' hauría de procurar més que vendre á copia de palica, lo que 's procura es donar gat per llebre.

Y no hi hagué més remey : la Layeta 's casá ab un *xarlatan*, ab aquell que havia mirat ab interès de desde la finestra.

Quan aquest se presentá á la casa á demanar la má de la noya, 'n Maurici se 'l traguè de devant á caixas destempladas. No volía saber res ab qui deshonorava son ofici.

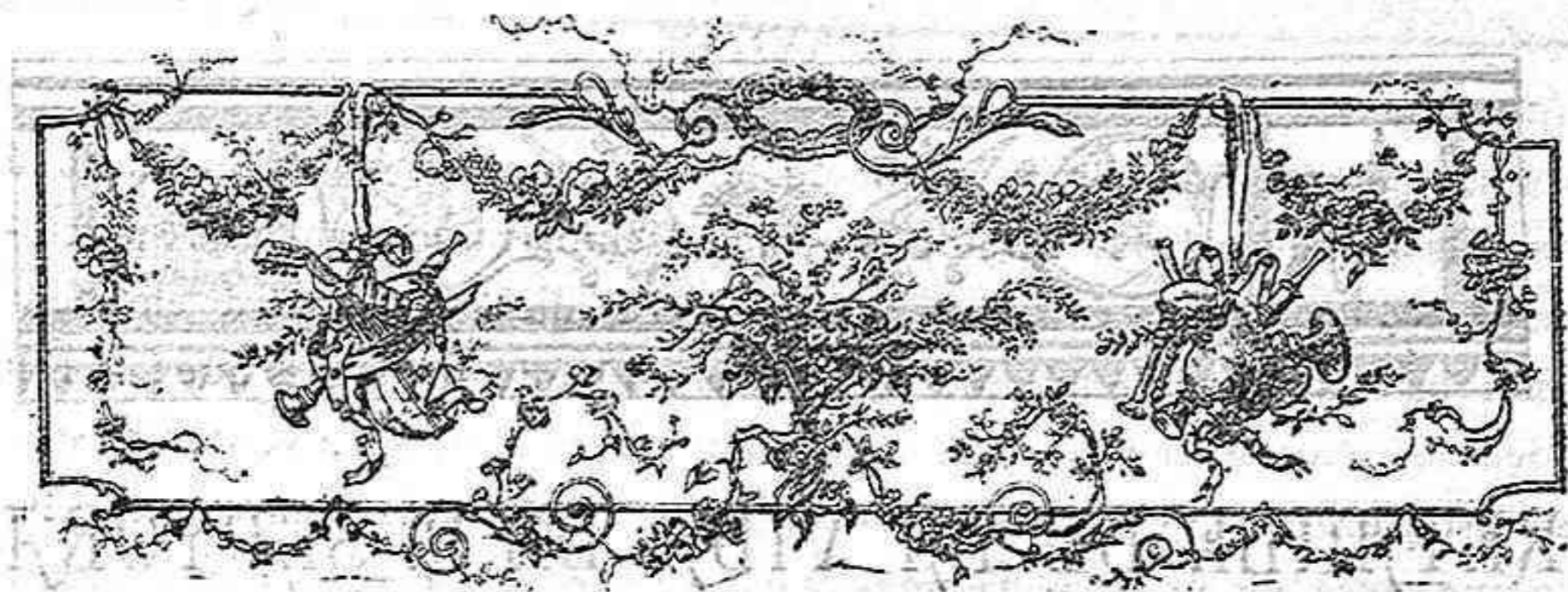
Lo *xarlatan* aná per justicia. En Maurici s' exasperá encara més.—Vosaltres vos casaréu, diguè á la seva filla. pero no 's podrá dir que jo m' haji igualat ab éll donant lo consentiment..... Y escóltam be: lo dia que 't casis no 't recordis més de que tens pare..... Per mí no te 'n vas ab un home honrat com jo, sino ab un estafador, ab un lladre, perque tota aquesta colla de Barcelona no fan més que robar los diners als que 'ls escoltan..... Han sigut sempre los majors enemichs de ton pare y tú t' casas ab un d' ells..... ¡quí m' ho havia de dir!

En Maurici ha complert la amenassa que feu á la Layeta. Avuy se fa compte de que no té més qu' un fill y es lo qui porta sempre, junt ab la

dona., per totas las festas majors d' alguna importancia ensenyantli á practicarse en son *art*. Lo noy al principi semblava no serhi gayre aficionat, pero en Maurici volía que conservés la tradició y á copia d' eloqüencia l' ha convensut de tal modo qu' ara ja no ha de dirli més que : — Fill meu, fes sempre com ton pare, no enganyis may al públich venentli una cosa per altra, serveixte de la teva labia no més que pera tréuren quatre de lo que sense ella no 't valdría més que dos ; pero (afegeix aquí augmentant sa cómica serietat) pero no vulguis ser may altre cosa que lo que soch jo : *un marxant que no ha de menester al nunci.*

RAMON D. PERÉS.

ÍNTIMAS.

I.
Los aucellets gentils
son rich plomall estenen,
de delicats refils
l' espay omplenan.

y alegre 'l papalló,
cofoy gronxantse en l' ayre,
li paga ab un pató
sa dolsa flayre.

Ab l' ayre matinal
qu' espolsa la rosada,
son calzer virginal
la flor ne bada;

¿ Per qué aquest gay conjunt
de la Naturalesa
vols destorbar, al punt
que tot se besa?

Vina... no fugis més,
deixa que guardi un bés
en ta boqueta encesa y delicada
que així 's mantè per ser de mí besada

II.

Una abrassada més, perleta meva,
no 'ns veu ningú,
no conech altre goig que tant m' encisi
com estar prop de tú,

Deixa que 't dongui un altre bes encara...
un altre... y prou...
y un altre en ta boqueta ubriacadora
que ab tanta gracia 's mou;

y un altre encara en tos sedosos parprés...
y un altre bes
que s' enfonzi al clotet d' aquesta galta
y que no 'n surti més...

J. MASSÓ Y TORRENTS.

RETAULE DE LA VIDA DE N. SENYORA

PROCEDENT DE SANT VICENS DE TORELLÓ.

Es amunt y al nort de Manlleu, s' extén un pays en gran manera pessebresch, coronat per las penyaladas de Bellmunt y per las singleras dels Graus de Olot. Surca en mitj lo pobre vial del Meder, envoltat en oposadas direccions per los tres pobles de Torelló, Sant Vicens, prop lo afavorit establiment termal de la Font Santa, Sant Feliu á llevant, y Sant Pere á tramontana, vileta escampada per la planura com á remat de blancas ovellas. Tots tres han nóm de un torrell que deixá vestigis sobre un puget vehí, ahont degué alsarse lo castell dels senyors de la encontrada.

Sant Vicens no passa de ser un poblet de mala mort, ab pocas casas mitj amagadas entre boscalls y salzaredas; pero té una iglesia algun dia important, á judicar per sa torra ó alt campanar quadrat, de finestralls bassons, dins de recuadros partits á zonas, per aquellas filas de lobuls y marlonets tan características de las construccions del 1200.

La iglesia successivament reformada, perdé tot carácter; no aixís algunas reliquias que conserva, ó conservaba fa pochs anys, de la data de son floriment. Eran en especial unas taulas pintadas, de la renaixensa (fins del sigle xv) y un tabernacle-sagrari que compondrían lo retaule major ó principal, després retirat com molts altres de igual importancia, durant lo funest espay que tant danyá á las arts religiosas espanyolas per la ridícóla pretensió de millorarlas ab las extravagancias del barroquisme.

Sens dupte las taulas de Sant Vicens, arreconadas en una porxada, superaban de molt á l' enfech d' altars que en avant se tallaren, si carregats de complicació y treball, vuyts de estética y de sentiment, sens considerar la gran pega que feyan dessota las severas voltas dels edificis ogivals. Veritat es que tampoch se comprenían aqueixos, calificats de aberracions arquitectónicas per la gent més sabaruda, y que en gran part sols degueren sa salvació á la dificultat de substituirlos. En retaules, com més manuals, despatxárense á son gust aquells desatinats innovadors; de aquí la gran despulla que se n' feu, sobretot en catedrals y temples majors, tresors un

día de preuhadas maravellas, de las que si n' resta alguna, pot també grahirse á la pobresa de las Obras y parroquias que ab prou greu mancaren de remosos per substituir las ennegridas taulas ab dauraduras y cortinatjes.

Tocant á las de Torelló, las quatre que allí vejérem y copiárem, totas de igual trassa y pintura, componían un sol retaule de la vida de Nostra Senyora, representant diversos passos de ella, la unió de Sant Joaquim y Santa Ana, la nativitat de María, la Visitació y la presentació en lo temple. Que lo sagrari pertanyía al retaule no deixa duptarho la identitat de má y de istil, en las mitjas figuras que ostentaban sas portellas: Nostra Senyora en la Consagració, Santa Agnés y Santa Magdalena. Posteriorment á nostra visita, taulas y sagrari han passat á diversas mans, y després de tenir las primeras un amich nostre ja difunt, foren enagenadas á estrangers, corrent la sórt de las antigas obras d' art que haurian de donar prestigi á nostra terra.

Tal es la dissort que revé cada día més greu sobre eixas reliquias venerables, llastimosa avuy y ab menys excusa que en lo temps de son primer abandono, ja que en mitj de la ilustració moderna, quant tan progressan los estudis, quant las publicacions ilustradas, los museus y coleccions donan tanta importancia y los adquisidors tanta válua á las produccions artísticas é industrials de la vellura, las quals ab lo secret de nostra civilisació, conténen en sí grans elements de vida y progrés; no s' comprén com uns joyells á voltas únichs y sens reemplaés, sían encara vistos per molta gent com cosa despreciable, y véniament abandonats á diligents especuladors que s' aprofitan de sa insipiencia per mercadejar á mansalva ab nostra honra.

No cessarém de repetirho: mentres los governs y lo públich en general deixin d' estimar aixó que per menyspreu sen' diu *antigallas*, no podrán dirse verament ilustrats, ni concorre ab ventatja á las gloriosas lluytas en que l' enginy humá se desplega y accentúa. Mireu com los estrangers, ja familiarisats ab produccions históricas de tota mena, gracias als esforços de sos sábis y tipógrafos, als sacrificis de las provincias per solidar la ensenyansa, á la propaganda dels especialistas y á la emuladora concurrencia de productors, saben donar á las arts bellas é industrials en totas sas aplicacions de decoració, mobiliari, etc., un prestigi que s' traduheix en palmas dins los certámens y en profits dintre la fira del món.

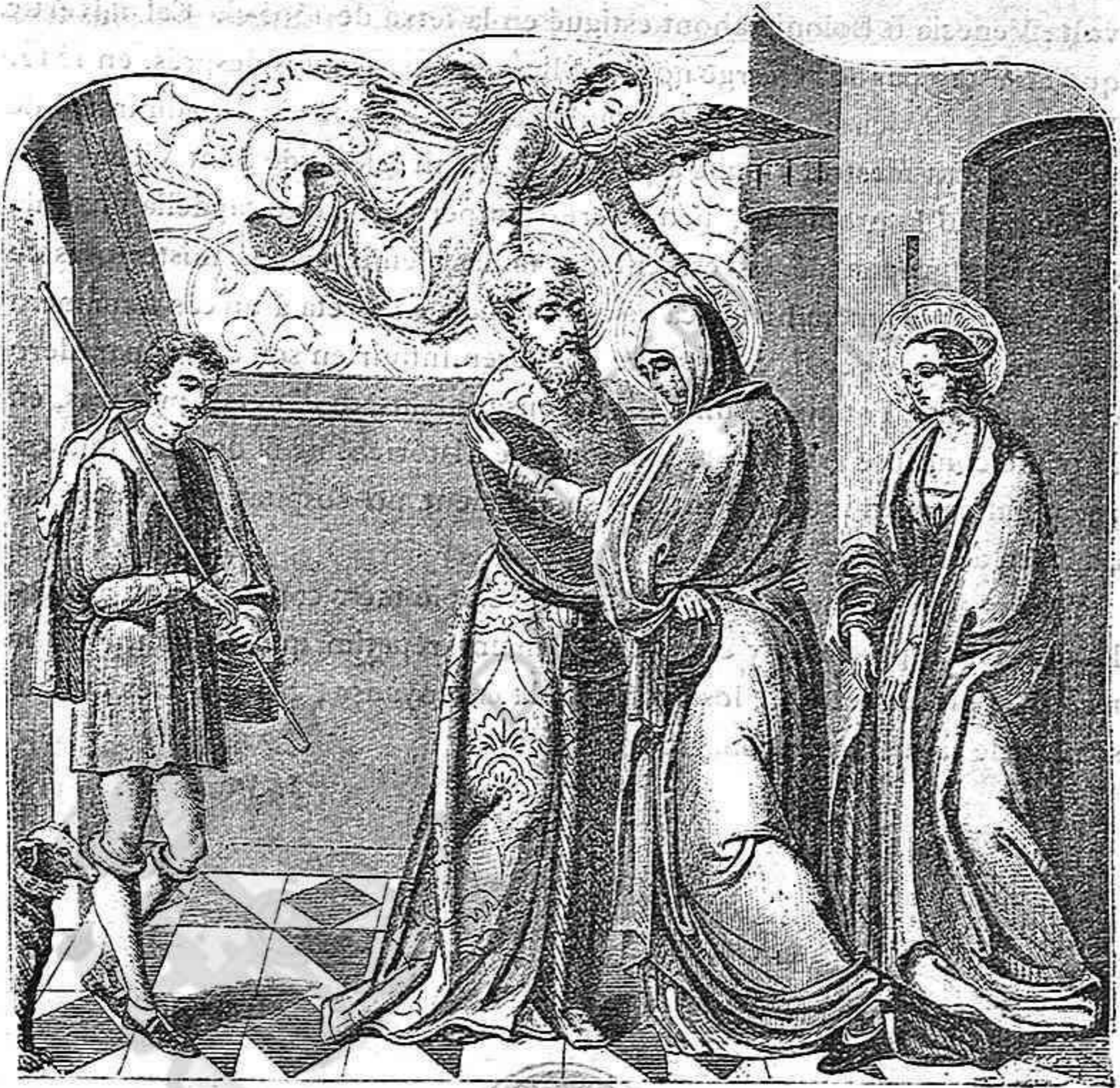
Venint altra volta á las taulas de Sant Vicens, entre molts objectes artístichs que podrían justificar nostra recansa, ellas millor que altres nos servirán de poderós argument. Com á trevall de son temps, pochs n' hi haurá

de més delicats : composició , dibuix , pintura , tot concorre á donar cabal idea dels avensos téchnichs y estétichs que alcansava la pintura de la etat mitjana baix los esforços dels Boticellis , Lippis , Perugins y altres mestres fidels seguidors encara de las tradicions de escola. Quín fou donchs l' ignorat autor de unas taulas tan peregrinas ; italiá sens dupte , com revelan la delicadesa de líneas , la gracia dels contorns , la expressió de las feso-

mías , la bona planta y perspectiva , lo tó y pastositat del color , y moltas altres qualitats de un pinzell magistral , digne de perpétua fama y de brillar en esfera més alta que un poblet de la montanya catalana ?— Y cóm arribáren allí ditas pinturas ? Aniria son pobre autor qual anaban encara molt temps després Rembrandt y altres , qual van avuy en día los pahellaires de Roselló y de Saboya mendicant de poble en poble encárrechs de moment per poder treballar y guanyar lo pa de cada día ?— ¿ Quí sap ?— tantas miserias restan incógnitas en la historia dels atletas de la emancipació intelectual !

Pero un problema més curiós enclouhen las taulas de que tractém.
 Ben coneguda es dels intelligents, per una moderna tirada heliogràfica que se n' ha fet, la colecció de grabats en fusta sobre la Vida de la Verge, obra del famós Albert Durer. Donchs bé: las composicions de las matei-

xas taulas, venen calcadas en las del gran mestre alemany: lo qui feu las unas vegé las otras, cóm apar ab tota evidencia ¿pero, qui fou lo primer? — A nostre judici, las taulas precediren als grabats, perque sa invenció es més sentida, sa composició més senzilla y castissa, y la delicadesa de tot lo treball s' enllassa més ab las tradicions puristas del art, notablement de la escola italiana. La millor prova es que Durer tot y aprofitantse de las referidas composicions, ben diverses per cert de sa manera de sentir propia, las recargá ab son mal gust, com resalta de cop en los panyos y plegats de las robas. Durer singularisábas en recargolarlas de una manera *gòtica* exagerada, precursora del barroquisme, quant res d' aixó 's veu en lo retaule de Torelló, al contrari, los plechs córren en perfecta armonía ab

lo restant de sa factura.— Haurém de dir que Durer lo copiá? En tal cas, cóm, y ahont? — Si be consta que viatjá per Italia, no cal presumirse que vingúés á apéndrer son art en nostras montanyas; de consegüent las taulas ó lo retaule enter, figurarían en alguna localitat de aquella península, localitat ben preferent pera que moguéés l' esment del gran professor, tal volta Venecia ó Bolonia ahont estigué en la fetxa de 1505-6. Cal advertir que las estampas de la Verge no s' publicaren fins sis anys després, en 1512. Y per quínas vicissituts aquell retaule veneciá, digne de la admiració de un consumat mestre, vingué á parar á la humil iglesia de Sant Vicens?

Veus aquí lo problema, ben interessant per cert, que capdella una pila de duptes: origen de las esmentadas taulas; emigracions misteriosas de ellas; sa importancia histórica y sa influencia concreta á un cas sumament trascendental, y per fí, causas que pogueren influir en son derrer paradero ó relegament. Tot aixó, unit á la valensa intrínseca d' aytals pinturas, en lo triple concepte artístich arqueològich é histórich, ne fa de ellas una especialitat de gran interés, interés segurament no sospitat per los qui las donaren á barato.

Y heus aquí també evidenciat ab un exemple més, com no hi ha antiga-lla que sia despreciable y com fundadament repetim que la honra de la terra, la gloria del art y los profits de la ensenyansa, penjan més que no sembla de sa justa y rahonable apreciació.

J. PUIGGARÍ.

JUDITH ÷ DE ÷ WELP.

TRAGEDIA EN 3 ACTES DE D. ANGEL GUIMERÁ.

RACIAS á la amable galantería d' un estimat amich y aprofitat cate-
drátich de nostra Escola d' Arquitectura, puch donar avuy compte
als lectors de *L' Avens* d' un aconteixement artístich, que si bé per son ca-
rácter íntim y particular no ha sigut descrit per la premsa de la manera
que 's mereixía, no per aixó jo que tinguí la fortuna de comptarme entre
'ls invitats dech guardar silenci, y callar las agradables impressions que en
la nit del 20 d' Octubre prop passat va proporcionarme lo estreno *extra-*
oficial de la segona tragedia que lo gran poeta Guimerá ha escrit, afegint
una joya més á la corona poética de nostre renaixensa literaria.

Estrany semblará qu' una obra de la importancia de la *Judith de Welp*
hage sigut semi-entrenada en una localitat de ordre secundari; pero no
será així desde 'l moment en que 's diga que 'l mestre Guimerá consentí
sols en deixar representar sa obra ab lo carácter de proba escénica, y pre-
gat reiteradament per molts amichs que volgueren tributarli una mos-
tra d' afecte y baix la direcció del distingit metge y espert artista En
Joseph Blanch y Piera estudiaren y, ab sols dos ensaigs formals, dugueren
á felís terme la representació de la *Judith* en la Sala-Soler de Canet de
Mar. Aquí estiuhejava ab sa familia, l' amich que he citat al comens d'
aquestas ratllas y que ab lo curt espay de tres días había pintat las decora-
cions pera la audició de la tragedia del Sr. Guimerá, que serví á sos amichs
pera passar una vetllada deliciosa admirant los conceptes de la creadora y
potenta imaginació de son autor, y descubrint en las conegudas y simpáti-
cas artistas D.ª Balbina Pí y D.ª Elvira Musté, (que per galantería pren-
gueren part en l' obra) envejables disposicions y esquisit gust artístich
pera 'l cultiu de la declamació trágica.

Era una veritable nit de tardor. Lo sol no s' havia apenas deixat veure en tot lo día y, al caure la tarde, un cel gris y nuvolós feya presagiar que la pluja hauría molestat als excursionistas que en número de més de cinquanta sortírem ab lo tren del litoral en direcció á la vila de Canet. Dúyam ab nosaltres tots los elements precisos pera constituhir lo que s' en diu un veritable públich inteligent : lo fundador del Teatre Catalá D. Frederich Soler, los autors dramátichs Srs. Riera y Bertrán y Coca y Collado ; los esculptors Sr. Querol y Santmartí, los dibuixants Gomez Soler, Domenech (E.) y Llorens ; los crítichs Ixart y Sardá ; los poetas Matheu, Agulló, y Masriera ; los prosistas y erudits Aulestia, Oller y Santaló ; lo compositor Alió, lo enginyer y poeta Paláu, lo diplomátich y escriptor Toda y lo agrónomo Tobella y molts més, fins al número citat ; era una part del públich que anava allí atret sols pera saborejar las bellasas de l' obra, y gosar de la hospitalitat franca y espléndida que 'ls fills de Canet nos dispensaren. Arribárem de bella nit, y desseguida nos dirigírem á la Sala-Soler, ahont un numerós públich esperava ja ab impaciencia lo comens del espectacle. L' aspecte que presentava l' escenari era per demés original y pintoresch. Tots los improvisats actors estaban donant l' última má á sa *toilette* la que era tant treballosa com complicada. Los comparsas fraternisavan ab las *primeras parts* y una cota de mallas que venia estreta á un d' aquestos era de bon grat aceptada per un dels altres, y mentres un arquitecte, avesat á dirigir la construcció de sumptuosos paláus, lluytava pera establir la lley de gravetat y aplicaba los principis de mecánica en una ala de claustre románich pintada en los bastidors ; un advocat li demanava ab argumentació convincent que ab lo suro cremat lo caracterisés marcant en son front las arrugas propias d' una etat que ben segur lo jove jurisconsult no desitxará may que li arrive.

La indisciplina escénica era molt manifesta. Lo *intrussisme* imperaba, y de res servían las imperiosas exhortacions dels actors que desitxavan veure un *despejo general*. Tothom donava ordres que no 's cumplían, recíprocament s' infundian coratge ; altres torturavan sa imaginació repassant de memoria son paper difícil ; qui estudiava una posició académica y agermanada ab l' historia y la indumentaria ; qui esperava accessoris secundaris que may arribavan ; mentres lo companyerisme y 'l bon desitx suplían perfectament todas las faltas y calmavan la justa impaciencia del auditori que á las 10 de la nit vegé alsarse lo teló y comensar la proba de la *Judith de Welp*.

Lo apassionament y degeneració de carácter del rey Carles *lo Calvo*, la perfidia y rudesas sentimental del comte Bernat, la enteresa noble y lo es-

perit venjador del trovador Gisembert; son exposadas en magnífichs diálechs y pomposa versificació, ab llenguatge clar y escullit, y ab situacions eminentment dramáticas, naturals, y d' efecte sorprenent. La lluytà d' afectes de Judith de Welp, las trágicas situacions y alternatives en que 's trova son cor de mare y de dona, son orgull de reyna y son amor adulterí, barrejats ab la lascivia més infernal y ab lo desprendiment més sublílm, fan digne contrast ab la ingénua expressió de sentiments de la simpática Brunegilda que ab son sacrifici altament noble proporciona un final d' acte, tant imprevist com de sensació y que ben segur no haurían desdenyat ni 'l correcte autor de la *Alceste* ni 'l genial creador de *Banquo* y de *Desdémona*.

La execució en conjunt mereix un aplaudiment y una enhorabona. En detall debém cumplir un deber de justicia felicitant á la senyora Pí y senyoreta Musté per sos esforços, talent y bona voluntat, y dir ben sincerament als que desempenyavan los papers de Comte Bernat y de Gisembert, que pocas vegadas actors de companyías de primer ordre, tenen moments tant felissos com los qu' ells tingueren en la declamació del últim acte de la tragedia.

L' éxit no cal dir que correspongué á las bonas intencions dels organísadors de la representació-vetllada. L' autor y 'ls actors foren aclamats com se mereixían, y 'l primer pogué quedar ben convensut de que la *Judith de Welp*, ben ensejada y posada en escena per elements de valer, es una obra trágica de molt interés, de éxit segur y de condicions escénicas més que apreciables. Impresa y donada al públich es una tragedia plena de color d' época, ben cenyida á la veritat históric (encara que la figura del ex-comte de Barcelona resulte un xich massa deprimida) plena de vida y mohiment y enriquida per imatges tant justas com soberbas y capdalts, ahont vola lliure y sempre magestuosa la inventiva del autor del *Any mil é Indíbil* y *Mandoni*.

Termenada la representació, la fraternal comitiva 's reuní, y actors y espectadors abandonaren la sala-teatre y en numerós aplech creuhavan los carrers de la vila de Canet de Mar, ben abrigats tots, ja que 'l cel permanexía encubert encare y l' ayre de la mar, que al cap de vall de la riera major bramava amenassadora, feya més brusca la transició atmosférica que habíam experimentat.

Alló era un quadro en extrém pintoresch. Los carrers de la vila, compostos en sa major part de casas novas y blancas, com ho son totas las de las localitats de nostre costa catalana, silenciosos y deserts y á la claror d' una lluna vergonyosa, veyan passar una comitiva tan especial com in-

classificable. Si hagués sigut á mitx día los baylets nos haurían prés per *comedians*, per *músichs*, ó *pe'ls del catastro*; los dos primers calificatius ab orgull los hauríam acceptat, lo tercer, *non raggionar di lor*....

Eran las 3 de matinada. Després de passar varis carrers nos esperava una agradable sorpresa. Agrahits los distingits propietaris y demés personas importants de Canet de Mar de que aquesta poética y agraciada vila hagués sigut favorescuda ab un aconteixement artístich tant especial y valliós, tingueren la galantería de reunir al públich de Barcelona y als actors á un fraternal sopar servit abundantment en un espayós local, ahont essent los comensals amichs íntims y tots amants ó conreadors de las bellas arts, no cal dir que hi regná la cordialitat més expansiva y la alegría més franca y natural.

Hi regná aquella alegría que impera quan la joventut somriu, quan los ideals de l' art y del amor á la pátria constituheixen las afeccions més caras, quan se veu ab goig verament fraternal que l' amich estimat crea produccions que 'l gèni inspira. Allavoras tots nosaltres distrayém per breus moments la prosa de las realitats, oblidant las amargors de la existencia, y buscant las sensacions agradables en la contemplació de las bellas naturals de la nostre terra, en l' amor al art, y en las creencias més puras, units per la amistat, cantém ab tot lo cor

*y bebém per Catalunya
y brindém pel temps vinent.*

J. L.

LO ÷ LLIBRE ÷ DEL ÷ HONOR

DRAMA EN 3 ACTES Y EN VERS, PER FREDERICH SOLER Y M. MATA Y MANEJA.

ARA que l'aném á criticar acudeixen á nostre pensament una munió de reflexions sobre l' teatro y la literatura en general que be 'ns agradaria exposar, més com l'esçay es curt y lo lloch no del tot propi, las limitarem á dos citas y una consideració que sintetisan molt de lo que voldríam dir.

La primera cita es d' en *Zola* que en lo *Naturalisme au théâtre* escriu aixís: « Lo que m' assombra es que nostres autors dramátichs sembla que ni sospitan que l' género histórich es de precís lo més ingrát; aquell en que las indagacions, la ciencia, lo ver talent d' intuició y de resurrecció són més necessaris. Comprench aquet drama quant es tractat per... homes d' una ciencia inmensa capassos de fer reviuir tot' una época ab son aire particular, sas costums, sa civilisació, perquè allavoras es una obra d' endevinació ó de crítica de un interés gran. Mes ja sé lo que 'ls partidaris del drama histórich volen ressucitar: es solsament lo drama ab plomalls y ferro vell, la obra de imposador espectacle y de mots retumbants, una obra de mentidas ostentadoras, ostentació grosera qu' entrista 'ls esperits.»

L' altre es de la Revista contemporánea la qual en 30 de Abril de 1880 deya aixó: « No sembla sino que vivim rodejats de donas livianas y homes dolents.... Segurament es l' adulteri un dels vicis socials que més proporcions ha adquirit, pro hem de veurens obligats á no trepitjar un teatro sense que s' exhibeixi á nostres ulls tan edificán tema?... ¿ Per ventura no es posible tractar d' altres assumptos á la escena? ¿ No existeixen manías individuals y veritables plagas socials d' un altre mena que precisa corregir, y que ben caracterisadas poden recrear ó conmourre l' ánim d' un auditori cult? Estém tips, hem de confesarho, d' aquesta literatura de similor que s' complau en sembrar d' escardots lo camí de la vida.... Anar al teatro á veurer marits enganyats, fills ilegítims, crims horripilants, es inaguantable suplici per damas honestas y homes decorosos » y quantas vegadas per lo mateix art, anyadím nosaltres.

La consideració es la següent: nosaltres creyém que 'l concepte estétich tan discutit de si l' art deu ser *docent* ó no més que *l' art per l' art* es una especulació escolástica; creyém ab lo *Sr. Rodriguez Correa*, per exemple, que la bellesa, sols despertant lo sentiments, es la millor ensenyansa, mes com lo major grau de bellesa esta en las obras que 's fundan en la vida y aquesta y sobre tot la moral, qu' es la qu' ocupa á la poesia dramática, té la seva lógica, ab la sola manifestació de la més perfecta bellesa va enclosa una *idea* genérica (fora de la de lo bell), que sempre ensenya, deduida de las premisas constituidas por los actes d' un home, d' una familia ó d' una societat; y qu' aixís *l' art per l' art* en sa més elevada manifestació es *docent*: que com que s' observa en las obras que representan la vida moral que la *idea*, (parlarém sempre de la *docent*) está en relació directa de la bellesa, lo crítich, que respecte á aquesta en absolut no pot jutjar més que per sentiment, quant tracta de subjectar una obra á la inteligencia ha de recórrer forsosament á la *idea* qu' enclouen, y que corresponent exactament á la bellesa.

De tot lo qual podém deduir en primer lloch que los autors del *Llibre de l' honor*, que cap necessitat tenían d' evocar la historia per descapdellar la acció de son drama, han caigut en aquest afany d' ostentació grosera que critica *Zola* ab tanta justícia; després qu' han perdut molt de mérit sols fundantlo en aquesta literatura de similor quals efectes han passat á ser de domini públich; y que per últim ara á nosaltres nos toca indagar, com ho hem fet sempre en nostras críticas, la *idea* de la obra.

Un comte de Roca-corba mata cegament, per celos pochos fundats á la seva primera esposa, y l' temps lo castiga ab la vera infidelitat de la segona, Elia; empro ab una infidelitat tan crudel qu' es incestuosa, es Conrat, lo fill del compte é Isabel (la primera muller), l' amant d' Elia. Mes si s' arriba á aquet extrém es per un nou pecat del compte qu', encara duptós, no había volgut reconeixer com seu lo fill d' Isabel que després resulta, be de cert, serho; perque cla es que si l' hagués reconegut no hauría dat lloch á aquell delictes que nasqué innocent.

Tal es tota la argumentació y la consecuencia que 's despren de la major ó menor bellesa titulada *Llibre de l' honor*.

La *idea* desd' ara podém dir que ni es nova, ni per lo mateix interesant. ¿ Ho son més los medis, los episodis de la acció ?

Avants debém fer constar que, pera nosaltres, lo primer acte, anyadintli pocas escenas, enclou tot lo drama. Hi ha una *exposició*, tenim presentats tots los personatjes y tots los sentiments essencials desde la escena en la que arriba l' compte; hi ha un *embolich*, la comptesa demostra estima á Conrat més qu' al seu marit, després lo comte sospita de sa muller per la confidencia de l' Oscar, més tart sent remordiments per la mort d' Isabel á la que mitj-creu innocent, Conrat troba casada á s' aymia, lo pelegrí posa be en clar la virtut d' Isabel y l' vertader pare de Conrat, y ya tenim preparada la peripecia: lo fill arrebatat, boig, no vol abraçar á un pare qu' assassina á sa mare y que transformá sos amors primers en incestuosos! ¿ Cap dir res més, ya un cástich superior pel pare que l' horror de Conrat quant aquell li obra 'ls brassos? ¿ No esta closa l' acció, no brota viva la consecuencia? Lo comte, es vritat no coneix encara l' incest, pro lo coneix lo públich que deu esser lo impresionat y á qui no fa cap efecte la solemne (?) escena final del segon acte per arribar á la qual n' han escrit los autors 11 ó 12 més que escepte la 8^a, si no 'ns errem, en la que l' comte sospita del pelegrí, nos hi sobran del tot.

¿ Que 's proposa en ellas? Remarcar l' incest, y dat aixó; son naturals? Podíam desenténdrenos sense més que dir ab lo *Sr. Milá* que lo drama no permet, com la poesia épica, episodis que retardin son curs; mes fins prescindint d' aixó; la vida no es refractaria al ensanyament: Arriba, fa 'l mal, y fuig sense ni deixar rastre de sos fets. Després al cor l' art més l' impresión ab un mot que ab vint quadros. Créguinnos los autors del *Llibre del honor*, lo final del primer acte imposa inmensament, més que tot lo segon qu' encara fa una miqueta interessant, breus moments lo contrast de sentiments d' Elia y Conrat, que l' de la una es fugir quant l' altre sab que no ho ha de fer may, y vice-versa més tart.

Si lo segon acte es inútil; que direm del tercer admisible sols suposant que los autors lo reservaban *á priori* per recibido de cementiri? Si á la fi lo desenllás había de quedar incomplet perque ni s' pot mori en Conrat, ni 'l comte, ni Rosa, no era preferible acabar en lo primer acte, á lo *Flaubert*, com qui tira un bosí de vida á la escena, procediment per nosaltres lo més natural y artístich, pro que coneixém que no tenim dret d' imposar á ningú? Es vritat que podria ser un bell refinament del cástich, fer viurer al criminal contemplant la mort de totas sas víctimas, pro no voldríam nosaltres may carregar sobre la conciencia artística tantas morts ab tan pocas horas y á tan precisos moments.

Quatre mots sobre 'ls medis de la acció: l' adulteri, l' incest, etc., etc., ya ho habem dit, es literatura de similor qu' ha pasat al domini públich;

lo grandió efecte de castigar al pare ab la negació del amor del fill ha sigut jugat fa poch molt temps d' una manera més poética per un altre autor dramátich catalá.

Lo vers, generalment, es molt bo: ple de sonoritat y de ricas imatjes, potser te una mica massa de lirisme sent per llenguatge dramátich.

Algú ha volgut notar analogías, á voltas tant llunyanas que 's perden de vista, entre algunas escenas de lo *Llibre de l' honor* y altres obras dramáticas. També s' ha dit que tota la obra procedía del francés: ignorém lo fonament d' aquesta afirmació, pro com que podria referirse al drama *La famille d' Armelles*, d' en *Marras*, análoga realment é igual en alguns punts casi be al *Llibre de l' honor*, farem constar que *Le famille de Armelles* fou representada per primera volta la 2 d' Octubre d' aquest any, y que por lo tant no pot déureli res *Lo Llibre de l' honor*.

Respecte á la ejecució d' aquest: lo Sr. Goula balla be, lo Sr. Virgili canta be, lo Sr. Bonaplata declama be y, discretament la Srta. Parrenyo y la Sra. Pallardó malament.—G.

BIBLIOGRAFÍA. (1)

HISTORIA D' VALTER É DE LA PACIENT GRISELDA escrita en llatí per FRANCESCH PETRARCHA é arromançada per BERNAT METGE.—Conegut es Petrarca per sas célebres rimas y sonets; pero molts son los que ignoran que hagi escrit d' altra manera qu' en vers y en italiá. Res menos exacte, no obstant. Fill d' una época en que l' us del llatí era general escrigué en aquesta llengua la poema *Africa*, qu' ell considerava la millor de sas obras, y á més varis llibres en prosa. En italiá, l' idioma vulgar, sols escrigué lo que l' hi semblava menos important. Avuy sa fama 's basa á pesar d' aixó no en sas obras llatinas sino en las italianas. Petit fet que dona no poch que pensar sobre el futur destiné de llenguas avuy menyspreadas.

Bernat Metge, cortesá del rey *aymador de la gentilesa*, traduhí en catalá una d' aquellas obretas de Petrarca que ni sisquera de nom solen conéixers avuy: la Historia de Valter y de Griselda. L' erudit escriptor D. Marian Aguiló acaba de darla á llum en hermosa lletra gótica y edició molt esmerada. A triats llegidors diu lo Sr. Aguiló que la endressa, y realment no es fruyt que pugui esser saborejat per paladars no avesats á altres consemblants. En cambi pera nostres escassos bibliófilis y pera 'ls de fora casa la obra será tan profitosa com agradable. Tota ella 's redueix á una narració inverossímil de las picardías que fa un rey á sa muller (d' humildíssim bressol) no més que ab l' objecte de provar si sabrá cumplir sa promesa de no oposarse may á la voluntat de son marit *ni ferli mala cosa*, com diu lo traductor. Tot termina en pau y gracia de Deu lo qual dona motiu pera que l' ilustrador del manuscrit acabi la narració ab una vinyeta que representa una sardana ballada potser, segons sa intenció, per las damas y caballers de la cort.—A.

LO SANT ROSARI.—Hem rebut lo full que conté aquesta poesia de Mossen Jascinto Verdaguer posada en música per lo mestre Candi. Forma part de la colecció de cántichs que vé publicant l' editor Guardiola. En la lletra s' ha sapigut evitar la vulgaritat en que no pocas voltas cauhen poesías del género de la que 'ns ocupa, y la música es sencilla y apropiada al objecte que 's proposan los autors.—X.

(1) L' AVENS agraahirá als autors ó editors d' obras « més ó menys remarcables en algun concepte », que á fi d' anar fent cada vegada més completa aquesta secció, que tant profitosa pot ésser pera fomentar las aficions literarias de nostre públich, se servescan enviarli un exemplar ó senzillament una noticia de la publicació. Los encarregats de fer las críticas se reservan, no obstant, la llibertat d' ésser severos en ellas quan lo que se 'ls envihi no sigui acreedor á alabansas.

CÓDIGO Ó DEBERES DE BUENA SOCIEDAD por D. CAMILO FABRA. Pròlech de D. TEODOR BARÓ (1).

«Il faut enseigner, il faut élever.» C'est vrai M. Baró, mais, mon Dieu, vous comprenez qu'il faut aussi savoir écrire le castillan quand on est catalanophile comme vous. Je vous le dis en français, même en mauvais français peut être. — car toujours il m'est arrivé d'écrire et parler mieux ma langue que les autres — mais je suis sûr que vous me comprendrez bien plus de cette manière qu'en catalan. Voilà, par exemple, ce qui ne vous arrive pas, à vous, d'écrire mieux votre langue que les autres. Je n'en doute pas, vous devez posséder le français à merveille. Eh bien, on ne peut pas dire de même du castillan. M. Fabra maltraite dans son livre d'abord la discrétion et puis la langue: vous, vous maltraitez la langue et puis aussi un peu la discrétion.

Le bel écrivain qu'est ce M. Fabra! Il a le don d'être humoristique sans le vouloir. J'en ai beaucoup ri. Figurez vous qu'il nous dit quand est ce qu'on doit manger avec la fourchette et quand avec la cuillère: avec quelle main on doit tenir le couteau quand on est à table: avec quelle jambe on commence à monter quand un escalier se présente à votre nez..... Finissons en: la plus terrible satire que M. Fabra peut trouver pour quelqu'un de ses amis c'est de lui faire cadeau de son Código parce que cela voudra dire que cet ami ne sait pas distinguer sa main droite de sa main gauche.

POST SCRIPTUM. M. Fabra a oublié de faire remarquer que le comble de l'élégance pour un catalan c'est de parler le castillan et encore mieux le français comme je l'ai fait ici pour être élégant.— P.

DIONE, per BULWER LITTON. Novela traduhida per *Celestí Barallat* é ilustrada magistralment per l'*Apeles Mestres*. — **QUINTIN DURWARD**, novela de WALTER SCOTT. — **CAMPOAMOR**, poesías ilustradas per Gomez Soler. — **EL HIJO DE LA PARROQUIA**, novela de CARLES DICKENS traduhida per ENRICH L. DE VERNEUIL.

NOVAS.

Lo temps llarch y á propòsit que requereix la confecció dels fotogra-bats, ha sigut la causa del retrás ab que han hagut d'apareixer los últims números de L' AVENS. Ja probablement nos será possible desde lo próxim mes de Decembre ferlo sortir al públich lo día 28 com ha sigut sempre nostre propòsit, que sentím no s'haigi complert.

Lo dia 19 de Novembre van celebrarse 'ls funerals del maluyrat jove Andreu Balaguer y Merino. Haigi sigut de pau per ell l' hora de la mort que va privar á la ciencia catalana d' una esperansa y á nosaltres en particular d' un colaborador que 's proposaba donar, en una secció especial de nostra revista, totas las noticias publicadas en l' estranger referentas á Catalunya.

(1) En un temps en que lo francès forma part dels estudis del Batxillerat y los galicismes abundan tant en la prosa castellana creyém que be podém escriure algunas ratllas en aquella llengua sense que cap lector de L' AVENS deixi d'enténdrelas. En cas contrari be trovará pel món algun ànima caritativa que las hi tradueixi.